

Щербина Вікторія Миколаївна

кандидатка політичних наук, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, директорка закладу дошкільної і початкової освіти «Школа Монтессорі Нової Епохи.
v.shcherbyna@kubg.edu.ua

РОЗВИТОК SOFT SKILLS (СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК) ЯК БАЗОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЛЯ УСПІШНОЇ ТА ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Анотація: у статті розглядається важливість розвитку і удосконалення соціально-комунікативних навичок сучасного педагога для підвищення його ефективності та успішного вчителювання у сучасній освіті, надано практичні рекомендації та розглянуто приклади розвитку soft skills (соціально-комунікативних навичок).

Abstract: the article discusses the importance of developing and improving the social and communicative skills of a modern teacher to increase his/her effectiveness and successful teaching in modern education, the practical recommendations and examples of soft skills development are provided here.

Ключові слова: освіта, навчання, освітній процес, комунікація, критичне мислення, вчителювання, соціально-комунікативні навички, самоосвіта, креативність відповідальність.

Keywords: education, learning, educational process, communication, critical thinking, teaching, social and communicative skills (soft skills), self-education, creativity, responsibility.

Світ навколо нас дуже швидко змінюється, тому важливо самим набувати, розвивати й удосконалювати ті навички й знання, які будуть відповідати не тільки сучасності, але й світу майбутнього, та вчити цим навичкам інших, зокрема дітей, що скоро стануть громадянами майбутнього суспільства і будуть створювати його архітектуру. Таким чином, важливим завданням сучасного педагога є передбачити, які навички і компетентності стануть визначальними у найближчі десятиліття, і допомогти дітям розвинути їх, щоб вони могли гармонійно інтегруватися у прийдешнє майбутнє.

Сьогодні, коли йде перехід від індустріального суспільства в інформаційне, технологічні знання вкрай необхідні для процвітання в мінливому світі, який постійно змінюється і розвивається. І тому сьогоднішні батьки знають, що

освіта, яка готує їхніх дітей до успіху в житті, включає в себе набагато більше, ніж читання, письмо та математика. У наші дні для досягнення академічних успіхів дітям необхідно ще кілька занять, в тому числі вивчення технологій та інженерії, навіть мистецтв, які зазвичай називаються програмами STEM або STEAM. Але не тільки це є важливим. Стрімкий сучасний розвиток світу також підштовхує людство XXI століття до змін, бо тепер потрібно бути не лише носієм певних знань та умінь (hard skills), а й мати широкий спектр soft skills. Ці соціально-комунікативні навички, на думку автора, є основоположними, вони дозволяють сучасним педагогам успішно та ефективно виконувати свої професійні обов'язки.

Soft skills - це нетехнічні навички й компетенції, які необхідні для успішної взаємодії з людьми та вирішення проблем (задач). Вони інтегрують в собі комплекс таких навичок, як:

- **Комунікативні навички** (вміння ефективно спілкуватися з іншими людьми, як у письмовій, так і в усній формі, працювати та ефективно взаємодіяти в команді, займати лідерську позицію, уміти будувати стосунки з колегами та своїм оточенням, домовлятися та відстоювати свої погляди, переконувати. Також до цієї категорії належить контроль за своїми емоціями, терплячість, уміння активно слухати та чути співрозмовника.
- **Критичне мислення** (вміння аналізувати інформацію, знаходити та приймати обґрунтовані нестандартні рішення у складних ситуаціях);
- **Рішучість та відповідальність** (вміння виконувати свої обов'язки та нести відповідальність за свої дії);
- **Креативність** (вміння генерувати нові ідеї та знаходити нестандартні рішення);
- **Самоорганізованість та вміння керувати собою** (вміння ефективно та максимально продуктивно розподіляти свій час та ресурси, контролювати свої дії, планувати, бути особисто ефективним).
- **Стресостійкість** (вміння адекватно реагувати у стресових ситуаціях, швидко приймати виважені рішення, бути “на плаву” і не піддаватися зайвим емоціям).
- **Навичка роботи з інформацією** (важливо вміти швидко обробляти та засвоювати інформацію, при цьому відокремлюючи «зерна від половин»).

Цей комплекс соціально-комунікативних навичок є визначальним для педагога, тому що педагог взаємодіє з колективом дітей, студентів, слухачів, які представляють собою не тільки певним чином організований мікросоціум, але й розмаїття індивідуальних особистостей, до кожної з яких потрібно знайти підхід. Функція педагога передусім комунікувати і навчати з огляду на особливості та індивідуальні риси свого мікроколективу. Саме *soft skills*

дозволяють педагогу створювати позитивний мікроклімат у класі (групі) та ефективно взаємодіяти з учнями (студентами, слухачами); надавати якісну освіту, яка відповідає потребам тих, хто навчається; рішуче та ефективно вирішувати проблеми, які виникають у навчальному процесі; продовжувати професійний розвиток і підвищувати свою кваліфікацію.

Soft skills - це не вроджені якості, це навички, яких можна набути, розвивати та удосконалювати. Ефективними методами цього є **самоосвіта** (читання книг, статей, відвідування вебінарів та тренінгів по темам, які є корисними та потрібними у роботі та житті особи); **використання** у повсякденному реальному житті **навичок**, які людина розвиває та удосконалює; отримання консультацій, відвідування лекцій, дружба тощо з людьми, які вже оволоділи цими навичками, успішно їх застосовують та діляться методам і ефективними формами застосування soft skills у роботі та в житті і можуть стати для педагога наставниками (так званий **коучінг**).

Для розвитку і удосконалення навичок soft skills в себе та в учнів (студентів, слухачів) педагог може застосовувати таку практичну діяльність: наприклад, проводити різноманітні **дискусії** з учнями (студентами, слухачами) на різні теми в рамках навчальної програми, спонукати їх **ділитися думками** та обґрунтовувати свою позицію. Задаючи питання своїм учням (студентам, слухачам) педагог сам розвиває критичне мислення, комунікативні навички, практикує взаємодію у команді, коли виступає модератором дискусій чи обміну думок. Це також заохочує учнів (студентів, слухачів) вчитися і, як результат, покращує засвоєння матеріалу уроку (лекції тощо). З деяких тем педагог також може ініціювати проведення практичного тренінгу, де на власному досвіді учасники зможуть отримати практичні навички і знання. При підготовці до занять педагог може використати безліч джерел, які, на його думку, будуть цікаві для презентації теми. Так, досвід автора свідчить, що **використання Інтернет-ресурсів з цікавими інтерактивними нестандартними завданнями**, в тому числі іграми і симуляціями, які викликають інтерес учнів (студентів, слухачів) до теми, допомагають закріпити вже отримані знання і заохочує до подальшого навчання.

Підготовка **нестандартних задач** (завдань, головоломок, вправ на логіку тощо) спонукає учнів (студентів, слухачів) розвивати критичне мислення і підвищує авторитет та повагу, цікавість до занять саме цього педагога. Також можна запропонувати учням (студентам, слухачам) **знайти нетривіальне рішення** для певної стандартної ситуації, провести круглий стіл, за яким учасники діляться оригінальними рішеннями та гуртом визначають, які, на їхню думку, є найкращими чи найоптимальнішими для конкретної ситуації, яку вони розглядали.

Для саморозвитку педагог може, наприклад, скласти перелік труднощів або власних упереджень, що перешкоджають йому у його професійній діяльності. Для того, щоб знайти ці труднощі, йому потрібно провести ретельний аналіз своїх вчинків, подій у житті й на роботі тощо, а коли такий перелік буде складений, педагог може спробувати самотужки або із залученням друзів-колег-наставників створити план подолання цих труднощів, перетворення перешкоди на здобутки та кроки до розвитку. Таким чином, педагог може шукати і знаходити нестандартні рішення для своїх складних ситуацій, удосконалюючи свої навички. Ставлення себе на позицію свого учня (студента, слухача) також сприяє покращенню ефективності роботи педагога, адже це є частиною вже згаданих вище соціально-комунікативних навичок soft skills. Отже, soft skills є універсальними та потрібні людям усіх професій навичками, особливо вони важливі для педагогів сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

- 1) 6 ways to find success through emotional intelligence. URL: <https://corp.smartbrief.com/original/2018/01/6-ways-find-success-through-emotional-intelligence>
- 2) The 2016 Deloitte Millennial Survey Winning over the next generation of leaders. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/About-Deloitte/gx-millennial-survey-2016-exec-summary.pdf>
- 3) Soft skills for a hard world. As workers interact with ever-smarter machines, the demand for soft skills is beginning to surge. URL: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/five-fifty-soft-skills-for-a-hard-world>
- 4) Soft skills: універсальні навички європейського рівня URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/02_17_konferenciya_molodizhna_nauka_v_ukr/7_Top5_Soft_Skills.pdf
- 5) Що таке Soft skills (софт скіл)? URL: <https://simplex.ua/ua/articles/soft-skills>
- 6) Soft skills: що це таке, приклади й способи розвитку. URL: <https://indigo.co.ua/ua/blog/soft-skills-hto-eto-takoe-primery-i-sposoby-razvitiya>
- 7) Global Talent Trends 2019. The 4 trends transforming your workplace. URL: <https://business.linkedin.com/content/dam/me/business/en-us/talent-solutions/resources/pdfs/global-talent-trends-2019.pdf>
- 8) Seventy-One Percent of Employers Say They Value Emotional Intelligence Over IQ, According to CareerBuilder Survey. URL: <https://press.careerbuilder.com/2011-08-18-Seventy-One-Percent-of-Employers-Say-They-Value-Emotional-Intelligence-Over-IQ-According-to-CareerBuilder-Survey>

9) Navi Radjou (Innovation strategist), Creative problem-solving in the face of extreme limits.

URL:

https://www.ted.com/talks/navi_radjou_creative_problem_solving_in_the_face_of_extreme_limits

10) João Eduardo Montandon, Cristiano Politowski, Luciana Lourdes Silva, Marco Tulio Valente, Fabio Petrillo, Yann-Gaël Guéhéneuc. What skills do IT companies look for in new developers? A study with Stack Overflow jobs. // Information and Software Technology, Volume 129, January 2021, 106429. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0950584920301877>

11) Deanna (Lazzaroni) Pate (Integrated Marketer, Mindful Leader). January 13, 2020. The Top Skills Companies Need Most in 2020—And How to Learn Them. URL: <https://www.linkedin.com/business/learning/blog/top-skills-and-courses/the-skills-companies-need-most-in-2020and-how-to-learn-them>

12) Що таке soft skills, навіщо вони потрібні та як їх розвивати? URL: <https://kiev.itstep.org/blog/what-are-soft-skills-why-do-you-need-them-and-how-to-develop-them>

Література для самостійного формування soft skills

1) Стівен Р. Кові “7 звичок надзвичайно ефективних людей” - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2023 – 512 с.

2) Д. Канеман. “Мислення швидке й повільне” - Наш Формат, 2019, 480 с.

3) Gavin Kennedy. Perfect Negotiation. –Random House Business Books; 2New Ed edition (August 7, 2003), 112 p.

6) Vincent Ruggiero. Beyond Feelings: A Guide to Critical Thinking. - State University of New York, Dehli, 2004, 222 p.

7) Ларрі Кінг, Білл Гілберт. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. Секрети успішного спілкування. - Моноліт-Bizz, 2019 – 208 с.

8) Dan Waldschmidt. Edgy Conversations: How Ordinary People Can Achieve Outrageous Success. – Next Century Publishing, 2014 – 179 p.

9) Morten Hansen. Collaboration: How Leaders Avoid the Traps, Build Common Ground, and Reap Big Results. - Harvard Business Review Press, 2009 - 256 p.

Курси для самостійного формування soft skills:

- Inspiring Leadership through Emotional Intelligence. URL: <https://www.coursera.org/learn/emotional-intelligence-leadership>